

נא לשמור על קדושת העלון
אין לקרוא בשעת התפילה.
מומלץ לקרוא בשולחן שבת!

לע"נ מורנו ורבנו הגאון ר' עובדיה יוסף בן ג'ורג'יה

בס"ד גיליון: 1184

הדלקת הנר: 16:23 צאת השבת: 17:24 רבינו תם: 18:00 (לפי אפיק ת"א),
הפטרת השבוע: ואשה אחת (מלכים ב' ד).

אוצרות הפרשה

פרשת "זרע"

"למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" [יה, יט].

נערה למדה במוסד "אור החיים" בבני ברק. מן המצטיינות הייתה, בעלת מידות טובות, נימוסים והליכות, יראת שמים והקפדה במצוות, כפי שמחנכים שם לתפארת. כשעמדה לסיים חוק לימודיה, הוצע לה להישאר שנה נוספת כמדריכה. אבל היו לה תוכניות אחרות, להמשך לימודים ותחילת עבודה. כבר טוותה את העתיד במחשבתה, ולפיכך השיבה להצעה בשלילה.

ערב אחד ישבה בחדרה ושקעה על שיעוריה, וחברה באה ואמרה: "הרב פרדו קורא לך". הרב פרדו, מייסד "אור החיים" ומנהלו, נערץ היה על כל התלמידות. אמרה הנערה: "אני מסיימת את השיעורים, ואכנס למשרדו".

כעבור כמה דקות באה חברה אחרת: "הרב פרדו בחוץ, הוא קורא לך". נרעשה הנערה: המנהל בחוץ, והיא הניחה לו לחכות! מיהרה לצאת, ומצאתו עומד במסדרון. פתחה בהתנצלות נבוכה, אבל הוא חייד את חיוכו הטוב והניף ידו בביטול, לא כדאי להתייחס לכך. "בתי, באתי כדי לומר לך דבר אחד: קיבלת – תני גם לאחרים. ערב טוב".

והוא פנה והלך. מובן, שקיבלה על עצמה את ההדרכה.

איזה משפט נפלא: "קיבלת – תני גם לאחרים". האנטי תזה, התשליל של אנשי סדום ועמורה עליהם נקרא בפרשתנו: "תנו רבנן, אנשי סדום לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא אמרו: וכי מאחר שארצנו ממנה יצא לחם ועפרות זהב, למה לנו לתת לעובדי דרכים, שאינם באים אלינו אלא לחסרנו ממוננו. בואו ונשכח תורת רגל מארצנו!" (סנהדרין).

זו השקפה סדומית, שבטח איבדו את עולמם, את רכושם וחייהם כאחד!

יהודי מתחנך לתת, להעניק. קיבלת יבול! תן! תן ביכורים חלה, תרומה גדולה, מעשר, תרומת מעשר, מעשר שני, מעשר עני. תשמח שביכולתך לתת: "ובא הלוי, כי אין לו חלק ונחלה עימך, והגר, והיתום, והאלמנה אשר בשעריך, ואכלו ושבועו, למען יברכך ה' אלוך בכל מעשה ידך אשר תעשה, ייתן לך עוד ועוד כדי שתוכל לתת עוד ועוד!"

חז"ל מספרים, שכאשר היה מגיע רוכל לסדום, היה כל אחד ניגש ונטל ממנו פריט קטנטן, שן של שום, גרגר שומשום, וכך חוסלה כל הסחורה מבלי שירוויח פרוטה, עוד הפסיד את הקרן. זה לא היה עושק לשמו, סתם רישעות. היה כאן רעיון מבריק. כאילו הסבירו לאותו רוכל מסכן: אל תכעס עלינו, תבין אותנו. כפי שאתה זועק חמס על שן של שום, על שום דבר, משום שזה נוטל גרגיר והוא נוטל גרגיר והכל מתחסל, כך פוחדים אנו מעזרה לזולת ופתיחת יד. כי יבוא עני ועוד עני, עוד רוכל ועוד פושט יד, ועושרנו יתפוגג. הסדומיים המסכנים, לבנו עליהם...

ומעשה היה בנערה שהבחינה בעני מעולף. מזה שלושה ימים שלא בא לפיו דבר, כי הסדומיים שומרי חוק היו, והחוק אסר מתן אוכל לזרים. מה עשתה, בכד שבו יצאה לשאוב מים הביאה לו אוכל בהחבא, ונתפסה. ומספרת הגמרא: מרחו את גופה בדבש והעמידוה על החומה, למען יראו וייראו. באו המוני דבורים ועקצוה למוות. גם זו לא הייתה אכזריות לשמה, גם כאן צפון רעיון חינוכי ברוח סדום: חשבת להיות בעלת חסד, מתוקה מדבש, הא? אבל הדבש מזמין דבורים עוקצות, על כך לא חשבת...מעקיצה אחת לא מתים, נכון. אבל הדבש מזמין נחילי דבורים. ומהם, מתים! זה מה שעלול לקרות לנו אם נהיה מתוקים מדי, מכניסי אורחים. נאום אנשי סדום.

כמה מנוגד כל זה להכנסת האורחים של אברהם אבינו. לא רק לנכונות שלו להכניס אורחים, לא זה בלבד שלא סגר דלתו, אלא קרע באוהלו ארבע פתחים, להכנסת האורחים לאותה מכל כיוון! וישב בפתח אוהלו כחום היום, שלא יפסיד עובר אורח, שלא ימלט מעיניו. ויותר מכך: קבע אוהלו בסמוך לסדום. כדי שמי שיגורש משם – ימצא מקום כאן!

משום שאם יש מעלימי עין מן הצדקה, אם יש אטומי לב וקפוצי יד, מוכפלת החובה על צאצאיו של אברהם אבינו אבי האומה, עמוד החסד, שהוכיח לכל באי עולם שלא מפסידים ממעשי צדקה וחסד! (מעין השבוע).

"ותשקינה את אביהן יין בלילה הוא" [יט, לג].

שניים עלו אל הרב לדין תורה. האחד במבע נחוש והחלטי, השני שפוף ונבון. התובע הציג את עמדתו: "בן מוכשר לי, כליל מעלות. ארסתיו בשעה טובה עם בתו של זה, וסיכמנו כמה אתן וכמה ייתן הוא. קבענו מועד לחתונה, הכנתי את חלקי, והוא עדיין אינו מוכן. ביקש דחיה של חודש, והחודש היה לחודשיים. מועד החתונה חלף עבר, והתחייבותו אינה ממומשת. על כן, אחת מן השתיים: או שיפרע את חלקו, או שהאירוסין יוכרזו כמבוטלים ובני יהא חפשי לנפשו!"

פנה הרב אל הנתבע השפוף, ושאל: "ומה בפיד?"

ענה בקול בוכים: "כשאירסתי את בתי אדם אמיד הייתי, שרוי בכבודו של עולם, הכסף היה כמונח בכיסי. אך בינתיים התרגשו וניתכו עלי אסונות בזה אחר זה: שריפה פרצה בחנותי וכילתה את כל הסחורה, עם פנקסי החובות. נותרתי חסר כל. מרוב צער חלתה אשתי ונפטרה ונותרתי גלמוד. עמל אני לשקם את העסק, לקחתי סחורות בהקפה, נטלתי חובות מרובים. ועתה, לא די באסונות אלו, עוד יופר השידוך, ואני אנה אני בא", ובכי עצור הרטיט את כתפיו...

שקט השתרר, אבי הבן השח את עיניו. נענה הרב ואמר: "רואה אני שאבי הבת נוקט באמצעים לשוב למעמדו, ובמהרה יעלה בידו לפרוע חובו. אני מציע שיחתום כאן, בפני, על סידרה של שטרות ויפרע התחייבות לשיעורין – נקבע מועד מוסכם לנישואין, והכל יבוא על מקומו בשלום!"

אבי הבן הביע הסכמתו, והאור שב לרצד בעיני מחותנו. כתבו, וחתמו, והרב קרא בשמחה: "מזל טוב!" לחיזוק הקשר המחודש הורה להביא משקה וכוסיות, ודחק במחותנים לשתות "לחיים". אבי הבת, שהתקווה שבה לפעם בו, התרגש והתפעם. תר בעיניו אחר כוס גדולה, מילאה עד גדותיה, בירך והוריקה לגרונו באחת. העליזות פשטה בו, והוא הושיט ידו למלאות שוב כוסו... ראה הרב להיכן הדברים נוטים, ומיהר להתערב. אמר: "מעודי תמהתי, מדוע קוראים לשיכור מועד בשם: "שיכור כלוט". הרי לוט לא היה השיכור הראשון שאיבד עשתונותו. קדם לו נח שהתגולל באוהלו, ומדוע מתייחסים אליו ביותר סלחנות מאשר ללוט?" כך שאל הרב, והשיב: "עתה הובהר לי הדבר! את נח ניתן היה להבין: אדם בשנות השיבה, חיתן את כל ילדיו, העולם כולו שלו הוא, התרווח והתבשם – יבושם לו. אבל אתה לוט – את רכושך איבדת, אשתך נפטרה, בנויך אינן נשואות, מה לך משתכר?" כך אמר, ואבי הבת שמט ידו מכוסו...

כלפי מה אמורים הדברים? במישור הציבורי אומרים הם בנידון פולמוס הקמת הקזינו, בית הימורים בחסות ממשלתית. אם יש לאמריקאים את לס וגאס שלהם, עיר ההימורים הנודעת, ולאירופאים את בתי הקזינו על גדות הריביירה, למה תגרע מדינת היהודים, למה תחשב נחשלת ומפגרת ולא תייבא גם סממן ניוון זה. אבל המתבונן רואה מה רב ההבדל: מה שיכולים עשירי אמריקה מפונקי הריביירה להרשות לעצמם, כלום יכולה לאפשר לעצמה מדינה במצור, למתודת באין ספור בעיות צבאיות חברתיות מעמדיות וקיומיות! אבל יתכן שמכונו הדברים למישור הציבורי, כוונו לחשבון נפש פרטי. השיכרות היא משל, אין כל הבדל כיצד שורפים את הזמן ומבלים אותו לריק. שב אדם מעבודת יומו ומבלה את הערב בקריאת עיתון, בצפייה מול המסך, בגלישה במחשב או ביציאה מהבית, הרי זה היינו הך. לכאורה, זמנו הוא, יעשה בו כרצונו. אבל כשיש בבית ילדים רכים או נערים מתבגרים. כשזקוקים הם להכוונת אב, לשיחות נפש עימו, להתעניינות בלימודם, לשעת לימוד בצוותא – אזי גדולה התביעה! ובאמת, ראויים הם ילדינו, שנקדיש להם את שעות הפנאי! (מעין השבוע).

שבת – מקור הברכה

הבה נבאר את משמעות "מקור הברכה" על פי סיפור שסיפר אחד המרצים בהרצאותיו:

יום אחד יצא לי לסוע עם נהג מונית. במהלך הנסיעה התפתחה בינינו שיחה לבבית, ובין הדברים שאלתי: הגד לי, כמה שעות ביום הנך "מתגלגל" בכביש... השיב לי: בין 12-16 שעות. מיד העמדתי פנים מתמיהים: 16 שעות?! ובכן, בודאי עשית מהמונית כבר שלוש דירות... פרץ הנהג בצחוק, התכופף על ה"הגה" ואמר: שלוש דירות... אדוני! את המשכנתא על דירת שלושה חדרים שיש לי איני מצליח לחסל בכל חודש אם לא עם הלוואות ומינוסים, ואתה מדבר על שלוש דירות...?! לא צפיתי לתשובה אחרת ממנו, ושוב העמדתי פנים מתמיהות: מה, 16 שעות אתה "מתגלגל" בכביש ואינך מצליח לכסות משכנתא בסוף החודש...?! אני אב לעשרה ילדים, לומד בישיבה, נותן הרצאות פה ושם מרוויח עשירית ממך ואולי פחות, וברוך ה' אין לי שום חוב על דירתי. חיתנתי את ילדי ועזרתי אף להם לרכוש דירות, וברוך ה' חי אני בהרחבה! תמה אותו נהג, ובפליאה אמיתית הגיב: אתה אומר אמת...? השבתי לו, למה לא תאמין לי שאני אומר אמת, הלא אני בהחלט האמנתי לך שהנך אומר אמת על אף ש"הנס" שלך לא פחות מהנס שלי. הרצינו פניו של אותו נהג ובקשתו בפיו: ובכן, בבקשה תן לי הסבר לתופעה מוזרה זו.

וכך השבתי לו: אמשול לך משל. דיירים דרים בבניין אחד, "טנק" של מים מונח על גב בתיכם המספק מים לכל אחד מהם דרך צינור התקוע בו, וממנו זורם המים לבתים. במשך הזמן הצינור, העלו סדקים, חלודה וליכלוך ואבן נצטבר בהם. חלק מהדיירים החליפו את הצינורות לחדשים, וכמובן שהמים שזרמו לבתיהם שבו להיות נקיים וזכים. אולם חלק מהדיירים נשארו עם הצינורות הישנים, וברור שהתוצאות היו בהתאם; מים רבים התבזבזו בכך שברחו מהחורים והסדקים שבצינורות, וגם מה שירד לביתם היה מלוכלך בשברירי חלודה, אבן, לכלוך וכיוצא. הפיתרון היחיד שנותר להם – להזדרז להחליף את הצינורות הישנים לחדשים.

הקדוש ברוך הוא טוב, וכנאמר (תהילים קמה, ט) "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו", והנו זן את העולם כולו, נותן לחם לכל בשר בחן בחסד ברוחו וברחמים רבים, וכמו שאנו אומרים בברכת המזון, אולם לא תמיד רואים בני האדם את הטוב של הקדוש ברוך הוא כמות שהוא באמת טוב, והסיבה לכך פשוטה – תלוי איזה צינור מכין האדם כדי להוביל את הטוב של הקדוש ברוך הוא עד לביתו. מאת הקדוש ברוך הוא יוצא רק טוב, מים זכים וטובים, ורק הדבר תלוי במקבלים. אם המקבל מכין צינור טוב נקי וחדש, הרי שישנה ברכה גדולה בכל טיפה וטיפה שיוורדת אליו מאת האלוקים, אולם אם המקבל משתמש בצינור חרוך וסדוק, ישן ומעופש, כמו כן השפע היריד אליו מתקלקל ואין בו ברכה.

ובכן, דע לך, ידידי, שהצינור הוא "השבת"! שבת מקור הברכה! תבין, "מקור הברכה". מקור הינו סיבת כל ההשפעות.

יהודי שומר שבת מכין בכך צינור נקי המאפשר זרימה להמשכת השפע, אולם זה אשר איננו שומר שבת הרי שעם כל הרצון של הבורא להיטיב לאדם ועם כל הטוב האמיתי שמונח אצל הבורא – היאך ירד טוב זה לאדם כאשר הצינור שהכין להמשכת שפעו של הבורא הנו חרוך, סדוק, חלוד ומלוכלך?! ואז המשכתי לומר לו, דע לך שכלל לא הפתעת אותי בכך שאמרת לי שאינך מכסה את המשכנתא בסוף החודש, וכמו כן מעתה אל תופתע מסיפורי שחיתנותי את ילדי עם הרבה שפע, שכן ההבדל ביני לביןך הוא "הצינור" להורדת השפע. אני שהנני שומר שבת כהלכתה, צינור השפע שלי שלם, נקי וחדש. כל שקל ושקל שיוורד אצלי יש בו ברכה. ואילו אצלך הצינור חלוד ומקולקל, כך שגם אם הנך פותח ברוזים רבים, מה יעזור לך אחר שהצינור המוביל את המים לביתך מקולקל! אולם אם תתקן את הצינור, די לך לפתוח ברוז אחד והשפע היריד ממנו יהא מבורך.

נזדמנתי פעם לראשון לציון לדרוש שם בשבת שקודם ראש השנה, ודרשתי בבית הכנסת אחד ורצתי משם לבית כנסת אחר כדי להספיק לדרוש גם שם קודם ערבית של ליל שבת, אולם כשהגעתי כבר החלו בתפילת ערבית. מאחר שרב בית הכנסת הוא ידידי, בקשתי ממנו שיואיל לבקש מהציבור שימתינו חמש דקות בלבד אחר התפילה לשמוע דבר תורה מרב שהגיע מירושלים, והציבור ציית לכך.

אמרתי בלבי, מה אומר לציבור כה גדול [כ – 500 איש] בחמש דקות בלבד? [וכידוע מליצה אצל הדרשנים: בשביל לדרוש במשך שעה מספיק להכין חמש דקות, אולם בשביל לדרוש חמש דקות בלבד צריך להכין שעה...] והעלה ה' בלבי לומר להם מעין הדברים שהוזכרו, וכך אמרתי להם: עומדים אנו לפני ראש השנה, כל אחד ללא ספק יבוא לבית הכנסת להתפלל, וכל אחד יעמוד ויבקש שנה טובה, פרנסה, בריאות, שידוך, שלום בית, ילדים וכיוצא. ובכן יש לנו לדעת – הקדוש ברוך הוא הוא טוב, ויש לו הרבה טוב, וברצונו להיטיב לכל בניו כולם כאחד, אלא שהדבר תלוי בנו, בהכנת צינור השפע שנכין בעצמנו כדי לקבל את שיפעו של הבורא, והצינור הוא השבת ובכן, נקבל על עצמנו שמירת שבת כהלכה כל אחד כפי כוחו ויותר מכוון, בכך נחליף את הצינור הסדוק והחרוץ בצינור טוב ונקי לקבל את שיפעו יתברך, ולכן בוודאי יש לנו להתחיל זאת משבת זו שקודם ראש השנה, שבת האחרונה של השנה כדי שיהא לנו צינור טוב לבוא עמו לקבלת השפע הנגזר בראש השנה למשך כל השנה כולה. בסיום דבריי ניגש הקהל אלי לאמירת "שבת שלום", ביניהם היה אחד המשחק כדורגל בשבת, ואמר לי: כבוד הרב, כמה נכונים דבריך, מרוויח אני כשחקן הרבה כסף, אולם כמה הצינור שלי חרוך וסדוק... אינני רואה שום ברכה בכסף שאני מרוויח... (שבת המלכה).

זכות הלימוד בעלון זה תהיה לעילוי נשמות: ר' נוראל חזני בן מרים ויעקב ז"ל, לע"נ מרת מונירה חזני בת כורשיד ז"ל, לע"נ מרת פארי בת מונירה ז"ל, לע"נ ר' עזריאל בן שרה ז"ל, לע"נ מרת מנסורה בת כשור ז"ל, לע"נ יוסף בן הלה ז"ל, לע"נ אליהו בן אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן ליבה ז"ל, לע"נ ברוך בן כאדה ז"ל, לע"נ ר' עזריאל בן שרה ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרמנג ז"ל, לע"נ אלהם בת שנה ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ אהבה מזה בת פריחה ז"ל, לע"נ טובה בת כורשיד ז"ל, לע"נ מסעוד בן פרמנג ז"ל, לע"נ אלהם בת שנה ז"ל, לע"נ דוד בן רבקה ז"ל, לע"נ ענת בת אסתר ז"ל, לע"נ יצחק בן מרים ז"ל, לע"נ מרים בת שמה ז"ל, לע"נ אברהם בן סולטנה ז"ל, לע"נ יונה בן אסתר ז"ל, לע"נ כהן בת מולין ז"ל, לע"נ משה בן דינה תחיה ז"ל, לע"נ שמואל בן קדינה ז"ל, לע"נ כל נפטרי עם ישראל.

למעוניינים בהפצת העלון: 03-5592523. לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: otzarot.hparasha@gmail.com